

Part

Ekfors Kraft AB, org.nr 556015-3099, Matarengivägen 15,
957 31 Övertorneå

Ombud: advokaten Bo Lindqvist, Baker & McKenzie Advokatbyrå KB,
Box 5719, 114 87 Stockholm

Saken

Missbruk av dominerande ställning; leveransvägran

Beslut

Konkurrensverket meddelar med stöd av 3 kap. 1 § och 6 kap. 1 §
konkurrenslagen (2008:579) följande åläggande.

Konkurrensverket ålägger Ekfors Kraft AB, org.nr 556015-3099, vid vite av
sjuhundrafemtiotusen (750 000) kr, att senast fyra veckor efter delfående av detta
åläggande, ansluta och spänningsätta Haparanda Stads gatu- och vägbelysnings-
nät till Ekfors Kraft AB:s elnät inom koncessionsområde 1892 Io i Haparanda
kommun. Vägbelysningssträckningarna framgår av bifogade kartor, se bilaga 2,
med anslutningspunkterna Harjubacken, Karungi Lövheden, Karungi Skolan och
Karungi Vattenverket, se bilaga 3.

Beslutet gäller omedelbart.

Ifrågasatt konkurrensbegränsning

Haparanda Stad (Haparanda) har i en skrivelse som inkom till Konkurrensverket den 6 oktober 2009, gjort gällande att Ekfors Kraft AB (Ekfors) missbrukar sin dominerande ställning genom att vägra ansluta kommunens nyuppförda gatu- och vägbelysningsnät längs de i Haparanda kommun belägna byavägarna i Mattila, Karungi och Korpikylä till sitt koncessionspliktiga elnät.

Haparanda har i samma skrivelse hemställt att Konkurrensverket ska ålägga Ekfors att vid vite inte vägra, eller hota med att vägra, att ansluta Haparandas gatu- och vägbelysningsnät till Ekfors elnät på grund av tvistig fordran.

Konkurrensverket har i interimistiskt beslut den 25 november 2009 ålagt Ekfors att ansluta Haparanda tillhörigt gatu- och vägbelysningsnät till Ekfors elnät. Beslutet fastställdes av Marknadsdomstolen den 26 februari 2010.¹

Omständigheter

Haparanda har byggt nya gatu- och vägbelysningsnät på ett antal sträckningar längs vägarna inom kommunen. För att få tillgång till el för att driva belysningsnäten måste Haparanda ansluta dem till elnätet. Ekfors har nätkoncessionen för det område där Haparanda har uppfört gatu- och vägbelysningsnäten, område 1892 Io, beläget inom Haparanda och Övertorneå kommuner. I egenskap av nätkoncessionsinnehavare har Ekfors ensamrätten att överföra elenergi inom det aktuella området.

Inom det aktuella området är andra nät för gatu- och vägbelysning anslutna till det koncessionspliktiga elnätet. Dessa belysningsnät ägs av Ekfors. Haparanda har sedan ett flertal decennier betalat Ekfors för att tillhandahålla gatu- och vägbelysning. I början av 2000-talet uppstod en tvist mellan Ekfors och Haparanda rörande ersättningen för gatu- och vägbelysningstjänsten. Som en följd av tvisten tände inte Ekfors gatu- och vägbelysningen när belysningssäsongen började den 15 augusti 2006. Detta föranledde Haparanda att anmäla Ekfors till Konkurrensverket för missbruk av dominerande ställning.² Efter att Konkurrensverket avskrivit anmälan yrkade Haparanda, med stöd av den subsidiära talerätten, att Marknadsdomstolen skulle ålägga Ekfors att avbryta sin leveransvägran av nättjänster och elenergi till den aktuella gatu- och vägbelysningen. I sin dom av den 15 november 2007 lämnade domstolen Haparandas talan utan bifall.³ Med utgångspunkt i vad Marknadsdomstolen anfört i skälen till domen, och sedan det

¹ MD 2010:7

² Konkurrensverket dnr 512/2006

³ MD 2007:26. Av domskälen framgår bl.a. att domstolen inte fann tillräckligt stöd för antagandet att Ekforsföretagen genom att vägra eller ställa orimliga krav för att låta ansluta belysningsanläggningar skulle obstruera en utveckling som innebar att kommunerna löste belysningsfrågan på annat sätt än genom Ekforsföretagens försorg, t.ex. genom att själva träda in på marknaden.

inte visat sig möjligt att nå en ekonomisk uppgörelse med Ekfors, beslutade Haparanda att själva låta uppföra anläggningar för gatu- och vägbelysning.

Haparanda har ingått ett avtal med Picab Produktion AB (Picab) om att uppföra ca 12 kilometer ny gatu- och vägbelysning utefter vägarna i Mattila, Karungi och Korpikylä. En representant för Picab besökte Mikael Styrman på Ekfors den 20 januari 2009 och presenterade planerna på nya belysningsanläggningar. Ekfors lät då hälsa Haparanda att det inte skulle bli några anslutningar för ny belysning om inte kommunen betalade. Vidare besökte Picab Ekfors kontor den 13 juli 2009 och informerade då en representant för Ekfors om projektet. Arbetena påbörjades den 31 augusti 2009 och skulle vara klara senast den 30 november 2009.

Haparanda bedömde inledningsvis att belysningsnäten skulle kunna anslutas till kommunens egna elektriska anläggningar som skulle kunna förse belysningsnätet med elenergi. Energimarknadsinspektionen har dock i beslut den 29 april 2009 avslagit Haparandas ansökan om att få ansluta belysningsnäten till dessa kommunala anläggningar. Skälet var att det icke koncessionspliktiga belysningsnätet ska ha sin utgångspunkt på lokalnätet, dvs. Ekfors koncessionspliktiga nät, för att omfattas av undantaget från kravet på nätkoncession.⁴

Haparanda gjorde den 1 september 2009 en föranmälan till Ekfors, för att säkerställa att det nya gatu- och vägbelysningsnätet skulle bli inkopplat på elnätet när belysningsnätet stod klart. Föranmälan omfattade fem anslutningspunkter varav en avsåg anslutning till Ekfors elnät och övriga fyra anslutningar till befintliga anläggningar. Föranmälan skickades till Ekfors per post med rekommenderat brev vilket även aviserades i ett e-postmeddelande avsänt samma datum till Ekfors ställt till kontoret@ekfors.net.

Ekfors förklarade i skrivelse till Haparanda daterad den 23 september 2009 att installationsmedgivande inte kunde påräknas till följd av "omfattande ouppklarade ekonomiska mellanhavanden samt icke acceptabla önskemål gällande anslutningsförhållanden". Av senare förtydligande framgår att avseende den anslutning som skulle ske till Ekfors elnät invändes endast att det förelåg "omfattande ouppklarade ekonomiska mellanhavanden".

Av formella skäl har Ekfors saknat möjlighet att ansluta det nya gatu- och vägbelysningsnätet till befintliga anläggningar. Haparanda skickade den 22 oktober 2009 fyra reviderade föranmälningar till Ekfors avseende de anslutningspunkter som avsett befintliga anläggningar så att de i stället avsåg anslutning till Ekfors elnät. I föranmälningarna begärde Haparanda tillkoppling den 2 november 2009. Föranmälningarna skickades per post med rekommenderat brev samt som pdf-filer bifogat ett e-postbrev adresserat till kontoret@ekfors.net. Den 2 november 2009 skickade Haparanda en påminnelse till Ekfors via e-post då kommunen inte

⁴ Energimarknadsinspektionens dnr 7330-09-101366

erhållit något svar. Ekfors meddelade Haparanda den 11 november 2009 att företaget inte mottagit några föransmälningar. Den 12 november 2009 skickade Haparanda återigen föransmälningarna per post med rekommenderat brev samt per e-post den 12 och den 13 november 2009.

Den 11 november 2009 inkom Haparanda med en komplettering till Konkurrensverket. Haparanda anförde att anmälan gällde samtliga fem anslutningspunkter (varav fyra reviderade sådana) och att Haparanda behövde inkoppling senast den 16 november 2009, för att ha tid att besiktiga näten och utföra eventuella kompletteringar i syfte att kunna ta belysningsnäten i anspråk den 30 november 2009.

Ekfors har i efterhand förklarat att beskedet daterat den 23 september 2009, endast avser en föransmälan och att det inte innebär att företaget har vägrat eller hotat med att vägra ansluta kommunens gatu- och vägbelysningsnät till sitt elnät. Vad gäller de fyra reviderade föransmälningarna har Ekfors framfört att frånvaron av besked inte utgör någon vägran att ansluta Haparanda. Det uteblivna svaret beror, enligt Ekfors, på att de nya föransmälningarna inte nått dem. Det förhållandet att föransmälningarna skickats till Ekfors i form av pdf-filer bifogade till e-post innebär, enligt Ekfors, inte att företaget har erhållit anmälningarna.

Ekfors har vidare invänt att en föransmälan enligt Ekfors rutiner ska inges i original. De per e-post mottagna föransmälningarna har därför inte behandlats som föransmälningar. Enligt Ekfors utför företaget normalt inte anslutningar till kunder som står i skuld till Ekfors. Haparanda är genom Haparanda Teknik och Fastighet AB och Stiftelsen Haparandabostäder, skyldigt Ekfors sammanlagt 473 877 kronor jämte dröjsmålsränta i obetalda nätavgifter. Ekfors har vidare anført att företaget sannolikt skulle behandla en föransmälan från Haparanda på samma sätt som de behandlar föransmälningar från Haparandas företag. Haparanda har avseende de obetalda nätavgifterna angett att dessa hänför sig till en höjning av nätavgifterna som Ekfors gjorde under pågående tvångsförvaltning.

Kammarrätten i Stockholm fann i dom i mål nr 8174-07 att den aktuella höjningen var obehörig då företaget till följd av tvångsförvaltningen saknade rådighet över bl.a. tariffsättningen. Kammarrättens dom har vunnit laga kraft. Till följd av att den aktuella höjningen av nättarifferna var obehörig bestred Haparanda Teknik och Fastighet AB och Stiftelsen Haparandabostäder betalningsskyldighet och fortsatte betala enligt de tariffer som tillämpades före höjningen. Ekfors har inte vidtagit några åtgärder för att få sin påstådda rätt till högre ersättning prövad. Vidare menar Haparanda att det faktum att det ännu finns tvistiga fordringar mellan Ekfors och de ovan nämnda dotterbolagen till Haparanda inte kan tas till intäkt för att Haparanda kommer innehålla några nätavgifter, eftersom det inte är samma parter.

Ekfors har framfört att företaget kungjorde nya tariffer att gälla fr.o.m. den 1 januari 2009. Dessa tariffer, vars skälighet inte ifrågasatts, betalas inte fullt ut av

de ovan nämnda företagen utan de betalar ett efter eget gottfinnande bestämt belopp. Påståendet att Haparanda skulle agera annorlunda än dessa företag förtjänar inte något avseende.

Enligt Haparanda har Haparanda Teknik & Fastighet AB och Stiftelsen Haparandabostäder innehållit sammanlagt 390 679 kronor av det belopp som Ekfors fakturerat företagen. Vid samtliga debiteringstillfällen har de två företagen skriftligen bestritt Ekfors krav. Det har inte förekommit några diskussioner kring de innehållna beloppen mellan Ekfors och de två företagen.

Konkurrensverket har i interimistiskt beslut den 25 november 2009 ålagt Ekfors att ansluta Haparanda tillhörigt gatu- och vägbelysningsnät till Ekfors elnät. Konkurrensverket fann att Ekfors inte visat objektivt godtagbara skäl för sitt agerande. Beslutet fastställdes av Marknadsdomstolen den 26 februari 2010.⁵

Därefter har Ekfors den 4 mars 2010 skickat anslutningsfakturor till Haparanda med anvisningar om vid vilken transformatorstation anslutning ska ske och var kabelmätarskåp ska uppföras samt information om vilken servicekabel som ska användas.

I skrivelse till Konkurrensverket den 5 mars 2010 har Ekfors förklarat att företaget beslutat att inte längre ta strid i anslutningsfrågan med Haparanda. I skrivelsen anges bl.a. att den kommunala vägbelysningen kommer att kopplas in så snart Haparanda fullgjort för nytillkommande kunder normala och sedvanliga åtaganden. Enligt Ekfors föreligger därför inte längre någon anslutningsvägran eller något hot därom.

Haparanda har den 4 april 2010 betalat anslutningsfakturorna från Ekfors. Kort därefter har Haparanda informerat Konkurrensverket om att Ekfors skulle koppla in vägbelysningen till fyra av de fem begärda anslutningarna. Den femte, Harju-backen, skulle anslutas först efter det att visst arbete utförts av kommunens entreprenör samt efter det att tjälen gått ur marken.

I skrivelse av den 9 april 2010 har Ekfors emellertid anvisat Haparanda helt nya anslutningspunkter och begärt att få nya föränmälningar avseende dessa. Vid en jämförelse mellan tidigare anmälda anslutningspunkter har Haparanda kunnat konstatera att endast en punkt överensstämmer, den vid Karungi Vattenverk. I övriga fyra fall krävs mer eller mindre omfattande arbeten från Haparandas sida för att efterkomma Ekfors önskemål.

Enligt Ekfors är de nya anslutningspunkterna en förutsättning för de låga anslutningsavgifter Haparanda betalat. Ekfors kan naturligtvis ansluta vid de punkter som kommunen tidigare har begärt, men det skulle innebära högre avgifter.

⁵ MD 2010:7

Inför den fortsatta handläggningen av ärendet har Konkurrensverket begärt besked om dels möjligheterna till inkoppling av vägbelysningen dels vilka åtgärder parterna avsåg att vidta för att lösa det låsta läget.

Haparanda meddelade att kommunen bjudit in Ekfors till samråd den 27 maj 2010 för att på plats slutligt komma överens om hur inkopplingen skulle ske till båda parter belåtenhet. Haparanda förklarade vidare att man utgick från att parterna skulle komma överens. Med hänvisning till Haparandas eftersträvan att ha goda affärsrelationer med Ekfors, nu och i framtiden, förklarade kommunen att den inte ville att Konkurrensverket skulle vidta några åtgärder i syfte att få det interimistiska beslutet om vitet utdömt eller fatta ett slutligt beslut i ärendet.

Mot bakgrund av ovan redovisade uppgifter begärde Konkurrensverket att Haparanda och Ekfors, efter mötet den 27 maj, i ett gemensamt undertecknat protokoll, skulle klargöra vad som överenskommits, vilka åtgärder som skulle vidtas, av vem och när de skulle vara klara.

Den 31 maj 2010 bekräftade Haparanda att ett samrådsmöte hållits den 27 maj och att ett protokoll upprättats om återstående arbete, ansvarsfördelning och tider för färdigställande. Av protokollet framgår att Ekfors senast den 10 juni ska lämna besked om vilka anslutningspunkter som nätleverantören (Ekfors) förordar för två av anslutningarna – Harjubacken och Karungi Lövheden, samt var ett kopplingskåp ska placeras vid Karungi Skolan (se § 5). Därefter ska entreprenören Pellon Sähkö göra återstående arbeten så att besiktning kan ske före utgången av juni månad. Haparanda ansvarar för att besiktning görs av oberoende besiktningsman före juni månads utgång och att besiktningsprotokoll skickas till Ekfors senast första veckan i juli. Slutligen ansvarar Ekfors för att respektive anläggning spännsätts före den 15 augusti. Samma tider för besiktning och spännsättning gäller för Karungi Vattenverket, där parterna är överens om anslutningsplats och där endast visst mindre arbete återstår för kommunen. Den femte planerade anslutningen för sträckan Norra Mattila, utgår, då samverkan med befintliga anläggningar och förändrat huvudmannaskap förändrar förutsättningarna.

Haparandas representanter har undertecknat protokollet och har enligt uppgift lämnat det till Ekfors för underskrift, vilket dock ännu inte skett.⁶ Ekfors hävdar att protokollet inte har distribuerats.

När Konkurrensverket den 11 juni 2010 efterhört om Ekfors gett Haparanda slutligt besked om de två återstående anslutningspunkterna och placering för kopplingskåpet, har företagets ombud bekräftat att protokollet såvitt känt

⁶ Enligt uppgift från Haparanda har protokollet distribuerats på så sätt att Jukka Järnström lämnat tre exemplar (undertecknade av Jan Tornberg och Jukka Järnström) i en av de två brevlådor som finns i anslutning till Ekfors kontorsbyggnad. Ekfors kontor anges vid den aktuella tidpunkten – omkring kl. 14.30 den 27 maj – varit obemannat (ab 85 och 87).

återspeglar parternas överenskommelse. Ekfors är dock bekymrad över att kommunen av kostnadsskäl kommer att fuska med installationerna och att besiktningen kommer att göras av en inkompetent person vilket kan komma att leda till fortsatta dispyter om anläggningarnas kvalitet och huruvida Ekfors kan – och får – ansluta dem.

På Konkurrensverkets fråga om de uteblivna beskeden till Haparanda ska betraktas som en vägran att ansluta anläggningarna, har Ekfors medgivit att företaget inledningsvis vägrade ansluta pga. obetalda nätavgifter men att företaget nu har accepterat att ansluta. Enligt Ekfors gäller dock en sådan skyldighet inte för anläggningar som utgör en säkerhetsrisk. Det torde ankomma på anläggningsägaren att göra färdiganmälan när den uppfyller vedertagna säkerhetskrav.

Haparanda har invänt att kommunen inte kan slutföra de återstående arbetena utan slutliga besked från Ekfors gällande Harjubacken, Karungi Lövheden och Karungi Skolan. Först därefter kan besiktning och färdiganmälan göras. Någon vägran att godta Ekfors säkerhetsanvisningar föreligger sålunda inte. För den fjärde anslutningen, Karungi Vattenverket, är nu samtliga arbeten klara medan besiktning kommer att ske samtidigt med övriga tre nämnda återstående anslutningar. Besiktningen, som ska ske av oberoende besiktningsman, torde utvisa eventuella kvarstående säkerhetsbrister. De återstående arbeten som kommunen ska utföra är av mindre omfattning och beräknas ta inte mer än en eller ett par dagar att utföra. Enligt Haparandas uppfattning innebär Ekfors, numera långdragna underlåtenhet att, trots redan betalda anslutningsavgifter, återkomma med besked om anslutningspunkter och placering av kopplingsskåp att missbruk av dominerande ställning ännu föreligger.

Mot denna bakgrund anför Haparanda den 30 juni 2010 att Konkurrensverket nu bör vidta åtgärder i ärendet. Mer än fyra månader har förflutit sedan Marknadsdomstolens ställningstagande och en ny belysningssäsong är i antågande. Trots detta har Ekfors ännu inte förmått lämna de besked som fordras för att möjliggöra utförandet av de åtgärder som i förlängningen möjliggör spänningsättning av den nyuppförda gatu- och vägbelysningen (oaktat att man fakturerat och erhållit betalning för de aktuella anslutningarna), vilket enligt Haparanda är oacceptabelt.

Tillämpliga lagrum

Av 2 kap. 7 § konkurrenslagen (2008:579) följer att ett eller flera företags missbruk av en dominerande ställning på marknaden är förbjudet. För att 2 kap. 7 § konkurrenslagen (KL) ska vara tillämplig måste företaget dels ha en dominerande ställning på den relevanta marknaden, dels ha agerat på ett sätt som utgör missbruk av den dominerande ställningen.

Enligt 3 kap. 1 § KL får Konkurrensverket ålägga företag att upphöra med överträdelser av förbuden i 2 kap. 7 § KL. Enligt 6 kap. 1 § KL får Konkurrensverket förena ett sådant åläggande med vite.

Rättslig bedömning

Konkurrensverket har dels att ta ställning till om Ekfors har en dominerande ställning på den relevanta marknaden, dels om Ekfors har missbrukat denna ställning genom att vägra ansluta kommunens nyuppförda gatu- och vägbelysningsnät till sitt koncessionspliktiga elnät.

Nätverksamhet och nätkoncession

Med nätverksamhet avses enligt ellagen (1997:857) att ställa elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el.⁷ Till nätverksamhet hör också projektering, byggande och underhåll av ledningar, ställverk och transformatorstationer, anslutning av elektriska anläggningar, mätning och beräkning av överförd effekt och energi samt annan verksamhet som behövs för att överföra el på det elektriska nätet.

En elektrisk starkströmsledning får inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession) av regeringen.⁸ Energimarknadsinspektionen är den av regeringen bemyndigade myndigheten som beviljar koncession. En nätkoncession ska avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) eller ett ledningsnät inom ett visst geografiskt område (nätkoncession för område).⁹

Nätkoncession får inte meddelas för ett område som helt eller delvis sammanfaller med ett annat koncessionsområde.¹⁰ Ellagen fastslår följaktligen att endast en aktör får bedriva nätverksamhet inom ett koncessionsområde. En nätkoncession ska meddelas för 40 år om den avser linje och för 25 år om den avser område.¹¹

Ekfors bedriver nätverksamhet och innehar nätkoncessionen för område 1892 Io inom delar av Övertorneå och Haparanda kommuner.

Till skillnad från ovan nämnda verksamhet är nät som är avsedda för driften av en belysningsanläggning, såsom Haparandas gatu- och vägbelysningsnät, undantagna från kravet på koncession under förutsättning att de ansluts till det koncessionspliktiga elnätet.¹²

⁷ Ellagen 1 kap. 4 §

⁸ Ellagen 2 kap. 1 §

⁹ Ellagen 2 kap. 2 §

¹⁰ Ellagen 2 kap. 9 §

¹¹ Ellagen 2 kap. 13 §

¹² Se 22 § förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (jfr Ds 2003:22, s. 24 och s. 28 f).

Relevant marknad

Haparandas nyuppförda gatu- och vägbelysningsnät ligger inom koncessionsområde 1892 Io i Övertorneå och Haparanda kommuner för vilket Ekfors innehar nätkoncessionen. Haparanda önskar ansluta sitt belysningsnät till Ekfors koncessionspliktiga elnät för att kunna tillhandahålla gatu- och vägbelysning längs de aktuella vägsträckningarna.

Konkurrensverket gör bedömningen att den relevanta produktmarknaden utgörs av tillhandahållande av elektriska starkströmsledningar för överföring av el (nät-tjänster) och att den relevanta geografiska marknaden utgörs av koncessionsområdet, eftersom det är inom det området som tjänsten tillhandahålls.

Konkurrensverket finner således att den relevanta marknaden i ärendet utgörs av tillhandahållande av elektriska starkströmsledningar för överföring av el inom Ekfors koncessionsområde 1892 Io i Övertorneå och Haparanda kommuner.

Dominans

Nätkoncession för område får enligt ellagen inte meddelas för ett område som helt eller delvis sammanfaller med ett annat koncessionsområde. Ellagen fastslår följaktligen att endast en aktör får bedriva nätverksamhet inom ett koncessionsområde. Det innebär att Ekfors har en lagstadgad ensamrätt att överföra elenergi inom koncessionsområde 1892 Io i Övertorneå och Haparanda kommuner och företaget har således en monopolställning på marknaden. Därmed har Ekfors en dominerande ställning på den relevanta marknaden.¹³

Missbruk*Vägran att ansluta och spänningsätta*

Alltsedan Ekfors i september respektive oktober 2009 mottog föranmälningar avseende Haparandas gatu- och vägbelysningsnät har Ekfors framfört olika invändningar till stöd för att vägra ansluta belysningsnäten till Ekfors elnät. Som ovan angivits har Marknadsdomstolen i beslut den 26 februari 2010 fastställt Konkurrensverkets interimistiska beslut den 25 november 2009 om att ålägga Ekfors att ansluta Haparandas gatu- och vägbelysningsnät till Ekfors elnät.

Ekfors har i skrivelse av den 5 mars 2010 förklarat att företaget inte längre avser att ta strid i anslutningsfrågan med Haparanda. Ekfors har förklarat att företaget inledningsvis vägrade ansluta på grund av obetalda nätavgifter men att det nu har accepterat att ansluta.

Ekfors har emellertid inte vidtagit några åtgärder som återspeglar företagets påstådda avsikt att ansluta kommunens anläggning till sitt elnät. I stället har

¹³ Marknadsdomstolen har tidigare gjort samma bedömning vad avser relevant marknad och Ekfors dominans; dels i det interimistiska beslutet av den 21 november 2007 i ärende dnr A 4/07, dels i det interimistiska beslutet av den 26 februari 2010 i ärende dnr A 4/09.

Ekfors anvisat Haparanda helt nya anslutningspunkter och begärt att få för-anmälningar avseende dessa. Detta har skett efter det att Haparanda betalat anslutningsfakturorna den 4 april 2010. Som skäl för sitt agerande har Ekfors bl.a. anfört att de nya anslutningspunkterna är föranledda av de låga avgifter som Haparanda betalat.

Av protokollet från samrådsmötet den 27 maj, framgår att Ekfors före den 10 juni skulle ha återkommit med besked om vilka anslutningspunkter som företaget förordar beträffande Harjubacken och Karungi Lövheden. Beträffande Karungi Skolan skulle Ekfors enligt samma protokoll före den 10 juni lämnat besked om placering för kopplingsskåp. Ekfors har fortfarande inte återkommit i frågan. Inte heller har Ekfors framfört godtagbara skäl för detta. Genom att vägra lämna dessa uppgifter förhindras Haparanda att vidta de kvarstående arbeten som krävs för att möjliggöra utförandet av de åtgärder som i förlängningen medför anslutning och spänningsättning av den nyuppförda gatu- och vägbelysningen. Detta trots att Ekfors fakturerat och fått betalning för de aktuella anslutningarna. Det kan konstateras att Ekfors ännu inte har anslutit Haparandas nya gatu- och vägbelysningsanläggning till sitt elnät. Vid en sammantagen bedömning får Ekfors därför anses vägra Haparanda anslutning till sitt elnät.

Nödvändig nytthet

Företag bör i allmänhet ha rätt att välja sina handelspartner och att fritt disponera över sina tillgångar. Leveransskyldighet är en mycket långtgående ingripande åtgärd i avtalsfriheten som endast får tillgripas under vissa särskilda förhållanden.¹⁴

Enligt 3 kap. 7 § ellagen (1997:857) är den som har nätkoncession för ett område skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningsnätet. Ekfors har alltså en lagstadgad skyldighet att ansluta Haparandas gatu- och vägbelysningsnät till elnätet.

Vidare kan leveransskyldighet föreligga på konkurrensrättslig grund när den efterfrågade varan eller tjänsten utgör en s.k. nödvändig nytthet. En vägran är endast tillåten om det finns objektivt godtagbara skäl. Begreppet nödvändig nytthet har definierats av Europeiska kommissionen som en facilitet eller infrastruktur som är oundgänglig för att konkurrenter ska kunna erbjuda tjänster till sina kunder.¹⁵

Det ställs höga krav för att ett företag med åberopande av principen om nödvändig nytthet ska vara skyldigt att tillhandahålla en vara eller tjänst. Varan, tjänsten eller nyttheten ska vara objektivt nödvändig för att företag ska kunna

¹⁴ Meddelande från kommissionen – Vägledning om kommissionens prioriteringar vid tillämpningen av artikel 82 i EG-fördraget på företags missbruk av dominerande ställning genom utestängande åtgärder (2009/C 45/02) p 75.

¹⁵ 94/19/EC *Sea Containers/Stena Sealink*, p 66.

konkurrera effektivt i ett senare marknadsled samtidigt som leveransvägran ska riskera att eliminera konkurrensen från den ifrågavarande kunden.¹⁶ Tillgången till elnätet är objektivt nödvändig för att Haparanda ska kunna bedriva verksamhet på marknaden för gatu- och belysningstjänster.

Ekfors har ensamrätt att överföra elenergi inom det område där Haparandas belysningsnät är belägna och är således dominerande på marknaden för nättjänster. Förutom att tillhandahålla överföring av elenergi bedriver Ekfors verksamhet på den nedströmsmarknad där Haparanda nu avser att träda in. Ekfors äger befintliga gatu- och vägbelysningsnät på samma vägsträckor som Haparanda uppfört belysningsanläggningar och företagen är alltså konkurrenter.

Det bakomliggande skälet till att Haparanda investerat i egna belysningsanläggningar är att Ekfors tidigare har vägrat att tillhandahålla belysningstjänster via sina redan befintliga anläggningar. Haparanda har således tvingats att träda in på marknaden för att kunna sörja för gatu- och vägbelysning till kommuninvånarna.

Genom att vägra ansluta Haparandas belysningsnät till sitt elnät hindrar Ekfors kommunen från att träda in och agera på marknaden för gatu- och vägbelysning. Ekfors agerande får därmed till följd att konkurrensen på denna marknad påverkas negativt.

Objektivt godtagbara skäl

Ekfors vägran att ansluta kommunens anläggning till nätet kan vara berättigad av objektivt godtagbara skäl.¹⁷ Det åligger Ekfors att göra sannolikt att det finns sådana skäl.

Ekfors har tidigare till stöd för att det föreligger objektivt godtagbara skäl anfört att kommunen inte betalar nätavgifter fullt ut utan innehåller belopp efter eget gottfinnande. Mot bakgrund av detta har Ekfors ansett sig ha fog för att anta att Haparanda kommer att innehålla betalning för den nätkostnad som de begärda nyanslutningarna kommer att ge upphov till.

Det kan konstateras att Haparanda har betalat de anslutningsfakturer som Ekfors tillställt kommunen. Enligt Konkurrensverkets bedömning finns det inget stöd i utredningen för att Haparanda inte kommer att betala den nätkostnad som de begärda nyanslutningarna kommer att ge upphov till. Som redovisats ovan har Konkurrensverket, i sitt interimistiska beslut, funnit att Ekfors inte har gjort sannolikt att det föreligger objektivt godtagbara skäl för detta agerande utan ålagt Ekfors att ansluta Haparandas belysningsnät till Ekfors elnät. Marknadsdomstolen gjorde samma bedömning och fastställde Konkurrensverkets beslut. Ekfors har numera fränfallit denna invändning.

¹⁶ MD 2007:26 s. 22

¹⁷ Ellagen 3 kap. 7 §

Av Ekfors framförda invändningar om säkerhetsbrister som förklaring till Ekfors vägran att ansluta Haparanda till sitt elnät, kan inte anses utgöra ett objektivt godtagbart skäl. Av protokollet framgår att besiktningen beträffande samtliga anslutningspunkter ska utföras av oberoende besiktningsman. Detta torde utvisa eventuella kvarstående säkerhetsbrister. Inte heller kan en anslutningsskyldighet för Ekfors anses vara särskilt betungande mot bakgrund av Ekfors legala monopol.

Sammanfattningsvis finner Konkurrensverket att Ekfors inte har gjort sannolikt att det föreligger objektivt godtagbara skäl för sitt agerande.

Missbruk av dominerande ställning

Konkurrensverket finner att Ekfors genom att vägra ansluta Haparanda till sitt elnät hindrar kommunen från att träda in och agera på marknaden för gatu- och vägbelysning. Ekfors agerande leder till att konkurrensen på denna marknad påverkas negativt. Ekfors har inte gjort sannolikt att det föreligger objektivt godtagbara skäl för agerandet. Ekfors har därmed missbrukat sin dominerande ställning i den mening som avses i 2 kap 7 § KL.

Konkurrensverket finner således skäl att ålägga Ekfors ansluta och spänningsätta Haparanda tillhörigt gatu- och vägbelysningsnät till Ekfors elnät. Skäl föreligger att förena detta åläggande med vite. Konkurrensverket gör bedömningen att ett vite om 750 000 kr är lämpligt. En tidsåtgång om fyra veckor för att utföra anslutningarna bör vara tillräcklig.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 1](#)

Detta beslut har fattats av generaldirektören. Föredragande har varit avdelningsrådet Stig-Arne Ankner.

Dan Sjöblom

Stig-Arne Ankner

Bilagor:

Bilaga 1 Hur man överklagar,

Bilaga 2 Kartor,

Bilaga 3 Samrådsprotokoll

Kopia till: Haparanda Stad

Detta beslut publiceras på Konkurrensverkets webbplats.